

Självständigt arbete i krigsvetenskap (15hp)

Författare Kd Andreas Tambour		Program/Kurs OP 09-12/ SA VT 2012
Handledare Fredrik Eriksson		
	Antal ord: 13141	
Den amerikanska synen på Strid i bebyggelse		
En komparativ studie mellan <i>Military Operations on Urbanized Terrain</i> och <i>Urban Operations</i> med utgångspunkt i de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet		
<p>Den amerikanska armén har under lång tid haft doktriner som behandlat strid i bebyggelse med olika typer av motståndare, från sovjetiska divisioner som anfaller in i Västtyskland till upprorsbekämpning i Mellanöstern och Afrika. Uppsatsen handlar om hur den amerikanska taktiska synen på strid i bebyggelse har utvecklats från 1979 till 2003.</p> <p>Syftet med den här uppsatsen är att skapa en större förståelse för den taktiska utvecklingen som skett kopplat mot de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet.</p> <p>En kvalitativ textanalys har använts som metod för att analysera de aktuella doktrinerna. Teorin utgår ifrån <i>Doktrin för markoperationer</i> och i synnerhet ifrån de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet.</p> <p>Resultatet visar att användningen av dessa förmågor utvecklas med hänsyn till förväntad motståndare och civilbefolkning. Utvecklingen av verkan går mot mer kvalitativa medel och metoder, motståndarens rörlighet har förändrats och så har också hans vilja att strida i bebyggelse. Användningen av asymmetriska metoder för att uppnå skydd är en ny metod som uppkommit. Värdering av den terrängen är däremot något som inte har förändrats.</p> <p>Nyckelord: Strid i bebyggelse, MOUT, taktik, grundläggande förmågor, US Army, amerikanska armén, reglementen</p>		

The American view on military operations in urbanized Terrain

A comparative study of Military Operations on Urbanized Terrain and *Urban Operations* through the fundamental capabilities effect, cover & movement

The US Army has under a long period of time had doctrines about military operations in urbanized Terrain with different kinds of enemies, from Soviet divisions attacking in West Germany to guerrilla warfare in the Middle East and Africa. This study focuses on how the American tactical view in military operations on urbanized Terrain has developed from 1979 to 2003.

The purpose with this study is to create a better understanding for the tactical development that occurred linked to the fundamental capabilities effect, cover & movement.

A qualitative text analysis has been used as method in order to analyse the actual doctrines. The theoretical concepts comes from *Doctrine for ground operations* and in particular the fundamental capabilities effect, cover & movement.

The result shows that the use of these capabilities has developed with concern to the expected enemy and civilians. Effect is going towards more qualitative means and methods, the movement of the enemy has changed as well as his will to fight in urban areas. The use OF asymmetric methods in order to achieve cover is also a new factor that has been implemented. The value OF the Terrain however hasn't changed.

Keywords: MOUT, tactics, fundamental capabilities, US Army, doctrines

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Frågeställning och syfte	5
1.2 Bakgrund och problemformulering	5
1.2.1 Stridens karaktär	6
1.2.2 Förändring över tid	6
1.3 Tidigare forskning	7
1.4 Avgränsningar	8
1.5 Metod och material	9
1.5.1 Validitet	10
1.5.2 Reliabilitet	11
1.5.3 Material	11
1.6 Disposition	11
2. Teori	12
2.1 Verkan	12
2.2 Rörlighet	13
2.3 Skydd	13
3. Amerikansk strid i bebyggelse	14
3.1 Bakgrunden till Military Operations on Urbanized Terrain 1979	14
3.2 Anfall i Military Operations on Urbanized Terrain 1979	15
3.2.1 Framgångsfaktorer	15
3.2.2 Hastigt anfall	16
3.2.3 Överlagt anfall	17
3.3 Försvar i Military Operations on Urbanized Terrain 1979	17
3.3.1 Defensiva operationer	18
3.3.2 Framgångsfaktorer	18
3.3.3 Överväganden vid planering	19
3.4 Bakgrunden till <i>Urban Operations 2003</i>	19
3.5 Anfall i <i>Urban Operations 2003</i>	20
3.5.1 Framgångsfaktorer	20
3.5.2 Operationer och organisation	20
3.5.3 Metoder för anfallet	21
3.5.4 Överväganden vid planering	21
3.6 Försvar i <i>Urban Operations 2003</i>	22
3.6.1 Stridens karaktär	22
3.6.2 Defensiva operationer	23
3.6.3 Överväganden vid planering	23
4. Analys och diskussion	24

4.1 Verkan.....	25
4.2 Rörliget.....	27
4.3 Skydd.....	29
5. Slutsatser och förslag på vidare forskning	30
5.1 Slutsatser grundläggande förmågor	31
5.2 Övergripande slutsatser.....	32
5.3 Förslag på vidare forskning.....	33
6. Käll- och litteraturlista.....	34

1. Inledning

"If we don't hold down this city we are gonna have 100 caskets to fill by morning."¹

1.1 Frågeställning och syfte

Det övergripande syftet med den här uppsatsen är att skapa en större förståelse för den taktiska utvecklingen som skett avseende strid i bebyggelse under tidsperioden 1979-2003. För att tydliggöra hur utvecklingen har skett kommer de svenska grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet att användas som analysinstrument och studeras avseende de amerikanska doktrinerna *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* samt *Urban Operations 2003*. Studien omfattar den amerikanska utvecklingen, syftet med det är dels av avgränsningsskäl men främst av erfarenhetsskäl, då den amerikanska armén under den tidsperiod som studeras har genomfört ett flertal skarpa operationer i urban miljö. Jämförelsen sker över tid mellan dessa doktriner och syftar även till att se vilka likheter och skillnader som finns dem emellan. Genom att skapa sig en större förståelse för doktrinutvecklingen ökar chanserna till framgång vid multinationella insatser i bebyggelse, mellan exempelvis svenska- och amerikanska förband. Frågeställningarna i det här arbetet är följande:

1. Vilka är skillnaderna och likheterna mellan *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003*?
2. Hur ser skillnaderna och likheterna ut kopplat mot de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet?
3. Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

1.2 Bakgrund och problemformulering

Staden har historiskt sett alltid lockat människor till sig. Det är i staden huvuddelen av arbetstillfällena finns, där man utbildar sig, där man hittar kulturen och där mode skapas och sprids.

Världen urbaniseras idag i snabb takt. Andelen procent av världens befolkning som bor i bebyggelse har växt från 50 % år 1990 till 75 % år 2010 och trenden håller i sig. Urbaniseringen sker i högre utstäckning i utvecklingsländer, där även överurbanisering till viss del råder, det vill säga att andelen undersysselsatta och arbetslösa är stor vid en jämförelse med förhållandet i städer i industriländer.² Effekterna av den globala urbanisering som sker är bland annat att samhällsviktiga funktioner även lokaliseras där, vilket i flera fall är synonymt med prioriterade militära mål vid en eventuell konflikt.³

Synnergieffekten blir att striden i större utsträckning har flyttat ifrån skogen, öknen och jungeln och in till staden. Anledningarna till detta är flera. En är att militära mål av strategisk betydelse i större utsträckning numera återfinns i bebyggelse, exempelvis statsledning, parlament, militärledning, olika finans-, energi- och kulturinstitut samt även bebyggelsens symboliska värde. Undantag kan vara energitillgångar, som exempelvis oljefält. Dessa uppräknade mål av strategisk

¹ General Garrison, *Black Hawk Down (spelfilm)*, 2001.

² Christer Engström (red.), *Nationalencyklopedin* (Höganäs 1996), Band 19, Sid. 99-100

³ Robert Hood, *Urban Warfare: Dominating the New Combat Environment* (London 2001), Sid. 2-13

betydelse kan utgöra en motståndares eller ens egen tyngdpunkt eller kritiska sårbarhet.⁴ Det som dock ska framhållas, och som skiljer strid i bebyggelse från andra typer av strid, är civilbefolkningens roll som ger ytterligare en dimension till striden.⁵ Huruvida deras inställning är positiv eller negativ kan få stor betydelse för den egna striden och i flera fall måste egna resurser avdelas till civilbefolkningen, från patrullering till samverkansofficerare. En annan anledning till att striden har flyttats är att ett teknologiskt övertag försämras när striden förs i bebyggelse, vilket åskådliggjordes under striderna i Falluja, då amerikanska högteknologiska förband slogs tillbaka av irreguljära irakiska förband.⁶

1.2.1 Stridens karaktär

Det som kännetecknar strid i bebyggelse är det fragmenterade stridsfältet, med vetskapen om att fienden kan vara i rummet ovanför, under, till höger, till vänster och dessutom bära civila kläder. Även vetskapen om att civilbefolkningen påverkas och kan skadas av stridsförloppet, att terrängen snabbt förändras i kombination med generellt dåliga observationsmöjligheter ökar osäkerheten.⁷ Osäkerheten är stor och omfattar således inte bara egna och motståndarens verksamhet och position utan också hur civilbefolkningen påverkas av striden. Osäkerhet råder av den anledningen från enskild soldat ända upp till högst beslutande chef.

Den amerikanska armén har under en jämförelsevis lång period haft doktriner på taktisk nivå som avhandlar strid i bebyggelse. Anledningarna till det torde bero på antalet konflikter som den amerikanska armén deltagit i som innefattat strid i bebyggelse från andra världskriget och framåt, bl. a i Seoul, Panama City, Mogadishu och Falluja.⁸

Det utmaningar den stridande enheten ställs inför, bland annat de som redovisats ovan, samt det faktum att bebyggelsen tenderar att bli den normerande terrängen att strida i, gör att utvecklingen inom området går framåt.

1.2.2 Förändring över tid

Den här uppsatsen behandlar två olika tidsepoker, den ena under det kalla kriget där strid i bebyggelse, för den amerikanska arméns del, avsågs utkämpas i Västtyskland mot sovjetiska förband och 2003, efter 9/11, med det efterföljande kriget mot terrorismen, som avsågs utkämpas i Mellanöstern och Afrika.

Den sovjetiska invasionen av Europa under det Kalla kriget skulle ske med stor numerär, tre divisioner på 1(!) kolonn som anföll in i Västtyskland. När den första divisionen tappat sin anfallskraft, skulle den bli avlöst av den efterföljande divisionen osv. Detta sätt att anfalla gjordes med hänsyn till dess överlägsna numerär.⁹ Denna anfallsmetod beskriver endast en del av den planerade invasionen, där ovan beskrivda anfall skall ses som en liten del och som ett anfall mot ett specifikt mål, t.ex. en viss stad.

⁴ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm 2005), Sid. 58-60

⁵ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington DC. 2003), Sid. 2-14 – 2-19

⁶ Vincent L. Foulk, *The Battle for Fallujah* (Jeffersson, 2007), Sid. 150-159

⁷ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington DC. 2003), Sid. 2-3

⁸ Robert Hood, *Urban Warfare: Dominating the New Combat Environment* (London 2001), Sid. 3

⁹ Jeremy Black, *Introduction to Global Military History* (New York 2005), Sid. 191-196

Detta föranledde att USA planerade för försvar av Västtyskland, som kan beskrivas som ett rörligt försvar med inslag av statiska försvarlinjer. Denna försvarsplanering gjordes med hänsyn till att det sovjetiska anfallet skulle ske i högt tempo. Försvaret skulle ske med en kombination av markstrid- och luftstridskrafter. Det innebar att markstridskrafterna skulle ta upp strid med den främsta kolonnen för att få anfallet att förlora sin rörlighet och tappa kraft. Därefter skulle det amerikanska flygvapnet bomba de efterföljande divisionerna för att på så sätt slå mot motståndarens uthållighet.¹⁰

Kriget mot terrorismen, som influerat den andra doktrinen som analyseras, tar sitt tydliga, symboliska avstamp i 9/11. Den amerikanska strategin kallas *Preemptive Strikes* och handlar i stort om USA:s sätt att se på den nya fienden, dvs. terroristorganisationer och fallerade stater, som bl. a utvecklar massförstörelsevapen och hotar demokratiska värden.¹¹ Det som karaktäriserar den nya fienden är bl. a okonventionella metoder, självmordsbombare och eldöverfall.¹²

1.3 Tidigare forskning

1994 skrev John A. English och Bruce I. Gudmunsson boken *On infantry*. Avseende strid i bebyggelse beskrivs General Vasili I. Chuikov:s stormtrupper under andra världskriget och dess roll i slaget om Stalingrad. De stred självständigt i kompanis ram och var uppdelade i anfalls-, förstärknings- och reservgrupper.

Deras strid präglades av initiativ och mod, varav det förstnämnda var sällsynt i den Sovjetiska armén under den här tiden. Dessa enheter visade sig ha stor framgång under slaget om Stalingrad med anledning av deras för den tiden okonventionella sätt att strida, dvs. utan förbekämpning med artilleri. På så sätt uppnådde de överraskning och tog sina anfallsmål med tempo, som sedan gjordes till starka motståndsnästen.¹³

Gudmunsson och English behandlar infanteriet och dess roll och utveckling och berör inte andra truppslag, vilket det här arbetet kommer att göra. Infanteriet är dock kärnan även i det här arbetet. Bokens beskrivning av strid i bebyggelse berör dock främst sovjetisk taktik och sovjetiska förband vilket återspeglas i det här arbetet i den meningen att doktrinen från 1979 har just sovjetiska förband som primärmotståndare samt att den amerikanska armén drog ett flertal lärdomar från striderna på östfronten under andra världskriget.

1990 skrev David Chandler vid Brittiska militärhögskolan en bok om Tet-offensiven under Vietnamkriget och beskriver där slaget om Hue 1968. Chandler skriver bl. a om hur nordvietnamesiska armén lyckades infiltrera staden för att därefter isolera motståndaren. Efter hårda gatustrider lyckades den amerikanska marinkåren tillsammans med sydvietnamesiska förband återta staden.¹⁴ Delar av den här boken, i synnerhet den om den lyckade infiltrationen som ledde till en isolering av motståndaren kommer att tas upp i de amerikanska doktrinerna som en framgångsfaktor vid anfall.

¹⁰ Jeremy Black, *Introduction to Global Military History* (New York 2005), Sid. 191-196

¹¹ Ibid., Sid. 250-258

¹² Marco Swedberg, *Krigföring – från Austerlitz till Bagdad* (Stockholm 2005), Sid. 362–372

¹³ John A. English & Bruce I. Gudmunsson, *On infantry* (Westport 1994), Sid. 91-94

¹⁴ David Chandler, *Tet offensive*, (London 1990), Sid. 68-84

Major Patrik Edentoft skrev uppsatsen *Eld och Rörelse – en studie över motståndarens taktik i urban miljö* under HSU SA 09 där han utgår från motståndarens taktik. Motståndaren utgörs i uppsatsen av en konventionell och en okonventionell motståndare där deras likheter och olikheter belyses avseende strid i bebyggelse.¹⁵

Totalförsvarets forskningsinstitut publicerade 2004 *Rapport från konferens Urban Krigföring* som tar upp lärdomar från befattningshavare i främst amerikanska armén men även från den brittiska och israeliska. Den här rapporten behandlar bl. a hur väl doktrinen från 2003 fungerade och kommer vidare att presenteras i *Slutsatser och förslag på vidare forskning*.

Jeremy Black har skrivit boken *Introduction to Global Military History* som behandlar militära konflikter från 1700-talet till idag men tar även upp världsutveckling, strategi och militärteknisk utveckling. Boken används i det här arbetet för att beskriva bakgrunden till de båda doktrinerna med fokus på de händelser som präglat respektive doktrin samt som underlag för vilken tänkt fiende doktrinen är baserad på.¹⁶

Annan litteratur som tar upp strid i bebyggelse är Överste John Antal och Major Bradley Gerickes bok *City Fights*. Boken tar upp ett antal strider i bebyggelse från 1938 till 1968. De slag som omnämns i boken och som är relevanta i det här arbetet är dels befrielsen av Seoul 1950¹⁷ och slaget om Hue City 1968¹⁸ där det förstnämnda slaget fick betydelse för doktrinutvecklingen och det senare ringa betydelse.

Alice Hill har skrivit boken *Future War in Cities* som behandlar strid i bebyggelse på operativ- och strategisk nivå. Boken beskriver även de moraliska dilemman som uppstår som en följd av att striderna numera i många fall utspelar sig i just bebyggelse och vilka krav det ställer på morgondagens försvarsmakter.¹⁹

Boken *Taktik på östfronten* av Eike Middeldorf handlar om rysk och tysk taktik på östfronten under andra världskriget. De lärdomar och erfarenheter som Middeldorf beskriver låg till grund för den amerikanska doktrinutvecklingen inom strid i bebyggelse. Kapitlet *Strid om ort* redogör bl. a för försvararens överlägsna terrängkänedom, vikten av motanfall och hur hus och andra objekt förstärks för att tjäna som motståndsnästen.²⁰

1.4 Avgränsningar

Analysen avgränsas till de svenska grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet. Anledningen till att det är just de grundläggande förmågorna som analyseras är att de är de mest fundamentala för striden och tillika stridens grundelement.²¹ De övriga grundläggande förmågorna kan komma att beröras, dock endast när det är absolut nödvändigt samt i syfte att förtydliga och sätta saker i sitt

¹⁵ Mj Patrik Edentoft, *Eld och rörelse – en studie över motståndarens taktik i urban miljö (opubl.)* (Stockholm 2009), Sid. 4-7

¹⁶ Jeremy Black, *Introduction to Global Military History* (New York 2005)

¹⁷ Col. John Antal & Maj. Bradley Gericke (red.), *City Fights* (New York 2003), Sid. 315 - 338

¹⁸ Ibid., Sid. 339 - 374

¹⁹ Alice Hills, *Future war in cities – rethinking a liberal dilemma* (London 2004)

²⁰ Eike Middeldorf, *Taktik på östfronten* (Hamburg 1956), Sid. 199 - 211

²¹ Marco Swedberg, *Om stridens grunder* (Stockholm 1994), Sid. 18-20

sammanhang. Detta sker med förbehållet att förmågorna generellt inte skall ses som separerade från varandra utan som delar i en helhet.²²

Avgränsning avseende stridsätt är att det endast kommer innefatta anfall och försvar, således inte fördröjningsstrid. Skälen till det är att fördröjningsstrid är en kombination av anfall och försvar samt att materialet avseende fördröjningsstrid i de båda doktrinerna är relativt litet. Civilbefolkningens påverkan på stridsfältet kommer att behandlas, dock inte i någon större utsträckning. Anledningen till det är att valda kapitel i respektive doktrin inte beskriver deras roll i någon större utsträckning.

Analysen kommer att avhandla den taktiska nivån och inte den strategiska- eller stridstekniska nivån. Anledningen till att dessa utelämnas beror på arbetets omfattning samt att skillnaderna avseende stridsteknik är marginella.

Det är endast amerikanska doktriner och därför endast amerikansk syn på strid i bebyggelse som kommer att analyseras och då *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003*. Anledningen till det är deras jämförelsevis långa erfarenhet av strid i bebyggelse. Hänvisningar och referenser till andra reglementen och doktriner förekommer, de behandlar dock inte den amerikanska taktiska synen på striden, utan saker av en mer allmängiltig karaktär.

Avgränsningen i tid, dvs. 1979-2003 är gjord på grund av doktrinernas respektive utgåva. När *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* publicerades hade den amerikanska armén nyligen fått nya erfarenheter, bl. a från Seoul vilket ger nämnda doktrin tyngd och är således en doktrin som är byggd på i stor utsträckning egna erfarenheter.

Tiden fram till den andra utgåvan, det vill säga 2003 var förvisso innan det senaste Irakkriget, dock så hade den amerikanska armén genomfört strid i bebyggelse mellan dessa utgåvor, där striderna i Mogadishu 1993, som i huvudsak var en amerikansk operation, belyses särskilt i utgåvan från 2003.²³

Dessa avgränsningar leder till vissa begränsningar. Samspelet mellan de grundläggande förmågorna som beskrivs i *Slutsatser och förslag på vidare forskning* har brister då endast hälften av de grundläggande förmågorna berörs. Vidare kommer slutsatser dras utifrån kapitlena anfall och försvar i respektive utgåva. Övriga kapitel i de båda doktrinerna är även de väsentliga för den amerikanska synen på strid i bebyggelse.

1.5 Metod och material

I den här uppsatsen används ett hermeneutiskt förhållningssätt. Det innebär att en högre förståelse av det studerade fenomenet skall uppnås genom tolkning. Tolkningen sker inte förutsättningslöst, utan grundar sig i författarens egen förförståelse, vilken kan komma att revideras under tolkningsprocessen.²⁴

För att analysera de amerikanska doktrinerna *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003* används en kvalitativ textanalys. Anledningen till valet av den kvalitativa metoden beror på att materialet, det vill säga de amerikanska doktrinerna, skall tolkas genom de

²² Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm 2005), Sid. 30

²³ Department of the army, *Urban Operations* (Washington D.C 2003), Sid. C1 – C9

²⁴ Lars-Göran Johansson, *Introduktion till VETENSKAPSTEORIN* (Riga 2003), Sid. 96-98

grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet. Vidare är utvecklingen av doktrinen dynamisk i det avseendet att utvecklingen påverkas av en rad fenomen och aktörer, som t.ex. tänkt motståndare, juridiska skyldigheter och insatsområde.²⁵ Andra fördelar med den kvalitativa metoden är att empirin är förankrad i verkligheten, ty dessa doktriner har sin grund i egna erfarenheter och att endast vissa delar av materialet är intressant. Materialet är, trots de avgränsningar som redovisats, omfattande och detaljerat.²⁶

Analysen grundar sig på användningen av induktiv logik och dess fyra principer. Den första principen, att analysen skall vara förankrad i data uppnås genom att analysen endast kommer utgå ifrån den empiri som redovisats ovan. Den andra principen, som innebär att analysen skall komma ur en noggrann läsning och tolkning av data uppnås genom att empirin tolkas utifrån den operationalisering som beskrivs i *2.Teori*. Att inte föra in egna fördomar i analysen, vilket är den tredje principen uppnås genom att analysen i sig endast utgår ifrån empirin, det vill säga från de båda doktrinerna. Huruvida egna fördomar förs in i analysen är dock en definitionsfråga. Författaren har själv bakgrund från förband med huvuduppgiften strid i bebyggelse och har deltagit i operationer i urban miljö under internationella insatser. Den förförståelsen som skapats utefter egna erfarenheter kan påverka den egna analysen. Avseende *Tidigare forskning* så är dess roll av mer orienterande karaktär och kommer således inte att utgöra någon större grund för vare sig *Analys och diskussion* eller *Slutsatser och förslag på vidare forskning*. Den fjärde och sista principen, att utvecklingen av teorier, hypoteser, begrepp och generaliseringar är en process i rörelse uppnås i och med att de båda doktrinerna och teorierna med tillhörande operationalisering ställs emot varandra och mynnar ut i slutsatser grundad på jämförelsen över tid.²⁷ Uppsatsen kommer vidare att behandlas med en tematisk metod, detta i syfte att, med respektive grundläggande förmåga, komma fram till det för tiden egenartade.²⁸ Detta förhållningssätt påverkar uppsatsen genom att empirin tolkas utefter den valda teorin. Samspelet däremellan genomförs alltså endast av författaren själv. För att "undersöka" hur nära tolkningen ligger sanningen, se avsnitt *Reliabilitet*. Vidare kommer teorin att operationaliseras och göra analysen mer konkret. Slutsatserna kommer av den anledningen att ha en mer generell karaktär.

1.5.1 Validitet

Kopplingen mellan de teoretiska begrepp som används, det vill säga de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet och de operationella indikatorerna kommer att "mätas" genom tolkning.²⁹ Detta görs genom att de operationella indikatorerna, det vill säga de doktriner som studeras kommer att "översättas" till de teoretiska begreppen som används, det vill säga de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet. "Mätningen" sker således genom en helhetstolkning av materialet och förekomsten av teorins operationalisering, som presenteras i kapitel 2, *Teori*.

²⁵ Heine Andersen (red.), *Vetenskapsteori och metodlära* (Fredriksberg 1994), Sid. 68-72

²⁶ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken* (Lund 2009), Sid. 393-399

²⁷ Ibid., Sid. 367-369

²⁸ Christer Engström (red.), *Nationalencyklopedin* (Höganäs 1995), Band 18, Sid. 159

²⁹ Ann-Marie Ekengren & Jonas Hinnfors, *Uppsats-handbok* (Lund 2006), Sid. 79-82

1.5.2 Reliabilitet

För att öka reliabiliteten kan läsaren pröva ekvivalensen med interbedömarreliabilitet, det vill säga två observatörer som bedömer samma fenomen, där den ene är författaren och den andre är läsaren.³⁰ Att pröva reliabiliteten på det sättet är eftersträvansvärt, eftersom teori och operationalisering med de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet är definierad innan textanalysen påbörjas. För att ytterligare gardera sig för reliabiliteten har texten analyserats mer än en gång.

1.5.3 Material

Det finns en stor mängd litteratur som avhandlar strid i bebyggelse. Med hänsyn till frågeställningen, begränsningen och inriktningen på förmågorna leder det till en angränsning avseende valda källor. Den ena källan som kommer att användas är *Military Operations on Urbanized Terrain 1979*. Den doktrinen får ses som väl underbyggd, då man under de föregående åren skaffat sig färsk erfarenheter från strid i bebyggelse, där befrielsen av Seoul beskrivs som den senaste striden där doktrinen synsätt på strid i bebyggelse implementerades och användes med framgång. Striderna under Vietnamkriget och Hue i synnerhet beskrivs från amerikansk sida som ett taktiskt kaos och ledde inte till några större doktrinförändringar avseende strid i bebyggelse. Således är befrielsen av Seoul ett slag som tydligt påverkat innehållet i *Military Operations on Urbanized Terrain 1979*.³¹

Den andra källan som kommer att användas är *Urban Operations 2003*. Även det är gott underbyggt, då man från den tidigare doktrinen skaffat sig nya erfarenheter från strid i bebyggelse från bl. a Panama City och Mogadishu. För att nyansera innehållet i den doktrinen kommer material, publicerat av Totalförsvarets forskningsinstitut år 2004³² som i stort handlar om "lessons learned" från Irakkriget, att redovisas i *Slutsatser och förslag på vidare forskning*.

Förändringen som skett mellan dessa doktriner skall analyseras med hjälp av de grundläggande förmågorna verkan, skydd och rörlighet. För detta har *Doktrin för markoperationer* använts och dess definitioner av dessa grundläggande förmågor tillsammans med författarens operationalisering.

1.6 Disposition

Nedan följer dispositionen över hur arbetets form kommer att se ut. I avsnittet nedan presenteras och definieras den teoretiska grunden för uppsatsen, dvs. de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet med tillhörande operationalisering. I det tredje avsnittet presenteras empirin, *Amerikansk strid i bebyggelse* som är en sammanfattning av *Military Operations on Urbanized Terrain* från 1979 och *Urban Operations* från 2003 indelade i anfall respektive försvar.

I det fjärde avsnittet analyseras de empiriska resultaten med koppling mot den valda teorin. Analysen sker tematisk, dvs. förmåga efter förmåga, där författarens tolkning av empirin med stöd av operationaliseringen leder till ett antal likheter och skillnader mellan de båda doktrinerna. I det femte avsnittet redovisas vilka slutsatser som dragits där författaren resonerar kring de resultat som empirin och analysen har gett. Avsnittet avslutas med förslag på fortsatt forskning.

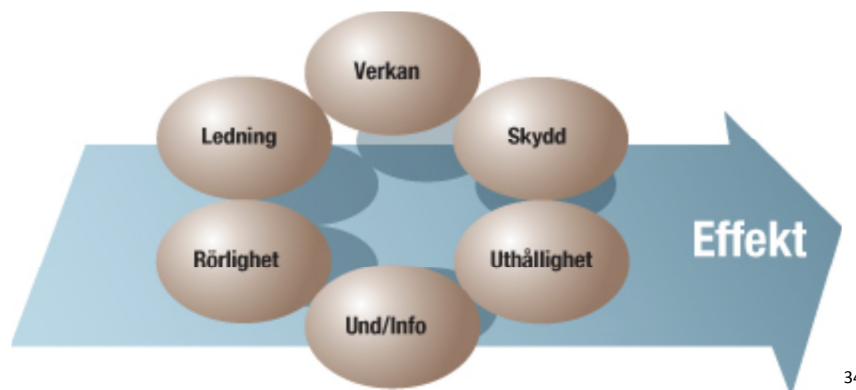
³⁰ Elisabeth Depoy & Laura N Gitlin, *Forskning – en introduktion* (Lund 1999), Sid. 246-251

³¹ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 1-7

³² Totalförsvarets forskningsinstitut, *Rapport från Urban Krigföring 2004-01-21 –22* (Linköping 2004)

2. Teori

De grundläggande förmågorna beskrivs som en dynamisk tankemodell och syftar till effekttänkande. De grundläggande förmågorna hjälper oss att tänka i termer och vilken effekt vi eftersträvar. Resultatet av denna tankemodell mynnar ut i valet av de medel och metoder vi använder oss av.³³

De grundläggande förmågornas tillämpning

Grundläggande förmågor ska betraktas som en tankemodell frigjord från taktiska system och funktioner. För att nå avsedd effekt vid en insats krävs att vi disponerar ett antal delförmågor med vilka tankemodellen kan fyllas[...] De grundläggande förmågorna är ständigt närvarande på stridsfältet med varierar i betydelse över tid. Principiellt kan grundläggande förmågor hanteras även på de lägsta förbandsnivåerna på samma sätt som man tidigare utnyttjade stridens grunder. Ett av chefens viktigaste beslut är därför att fastställa till vilken eller vilka av de grundläggande förmågorna kraftsamling ska ske under ett visst skede av en operation.”³⁵

2.1 Verkan

Försvarsmaktens definition av verkan:

”Verkan genom bekämpning och annan påverkan syftar till att reducera motståndarens förmåga och vilja till fortsatt strid så att eget och överordnat mål kan uppnås”³⁶

Genom bekämpning och annan påverkan uppnås följande verkan:³⁷

- Bryta motståndarens vilja till fortsatt strid
- **Tillfoga motståndaren avgörande förluster**³⁸
- **Påverka motståndarens ledningsförmåga**
- Möjliggöra egen rörelse

³³ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm 2005), Sid. 29-30

³⁴ Ibid., Sid. 30

³⁵ Ibid., Sid. 63

³⁶ Ibid., Sid. 67

³⁷ Ibid., Sid. 69

³⁸ Fetstil: operationalisering av teorin

- Tvinga motståndaren att röra sig
- **Hindra motståndaren att verka**
- **Hindra motståndaren att röra sig**
- Förändra terräng- och siktförhållanden
- **Påverka motståndaren på djupet av hans gruppering**
- **Överraska motståndaren**

Verkan operationaliseras med valda delar av det som uppnås enligt teorin, nämligen; Tillfoga motståndaren avgörande förluster, påverka motståndarens ledningsförmåga, hindra motståndaren att verka, hindra motståndaren att röra sig, påverka motståndaren på djupet av hans gruppering samt att överraska motståndaren.

2.2 Rörlighet

Försvarsmaktens definition av rörlighet:

”Rörlighet syftar till att manövrera avdelade system, förband och övriga resurser i tid och rum så att eget och överordnat mål kan uppnås.”³⁹

Genom rörlighet kan vi genomföra följande:⁴⁰

- **Skapa förutsättningar för att nå effekt i rätt tid mot rätt mål**
- Undgå eller dra oss ur motståndarens bekämpning
- **Utnyttja luckor och ytor för att föra in striden på djupet av motståndarens gruppering**
- **Ta och behålla initiativet**
- Ta för striden väsentlig terräng
- Överraska motståndaren

Rörlighet operationaliseras med valda delar av det som uppnås enligt teorin, nämligen; Skapa förutsättningar för att nå effekt i rätt tid mot rätt mål, utnyttja luckor och ytor för att föra in striden på djupet av motståndarens gruppering samt ta och behålla initiativet.

2.3 Skydd

Försvarsmaktens definition av skydd:

”Skydd syftar till att – genom såväl tekniska som taktiska, passiva och aktiva åtgärder – skapa förutsättningar för ökad överlevnad, uthållighet och möjligheter till verkan, så att eget och överordnat mål kan uppnås.”⁴¹

Skydd kan utgöras av:⁴²

- Utspridning, maskering- och skenåtgärder

³⁹ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm 2005), Sid. 69

⁴⁰ Ibid., Sid. 71

⁴¹ Loc. Cit.

⁴² Ibid., Sid. 72-73

- **Utnyttjande av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök**
- **Vilseledning**
- Splitterskyddade fordon, splitterskydd eller fältbefästningar
- Defensiva informationsoperationer och korrekt information
- **Rörlighet**
- Luftförsvar
- Flanksydd under en framryckning
- Skydd mot laser samt, N-, B-, C- och brandstridsmedel
- Överraskning

Skydd operationaliseras med valda delar av det som utgör skydd enligt teorin, nämligen; Utnyttjande av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök, vilseledning samt rörlighet.

3. Amerikansk strid i bebyggelse

Jag har ovan och kommer nedan att fortsatt benämna empirin för *doktriner*. Anledningen till det är att det är den benämning som används i empirin, "*doctrine*". Även om en svensk tolkning av empirin skulle kunna ge upphov till att kalla densamma för *reglemente/doktrin* så är alltså benämningen enligt ovan trots empirins drag av reglementen.

3.1 Bakgrunden till *Military Operations on Urbanized Terrain 1979*

Under andra världskriget publicerade amerikanska armén sin första doktrin som handlade om hur den amerikanska armén såg på strid i bebyggelse. Denna doktrin, *Attack on a Fortified Position and Combat in Towns* kom ut först 1944 och tog avstamp i den begränsade erfarenhet den amerikanska armén hade från striderna runt Medelhavet och tyska och ryska erfarenheter från östfronten. Doktrinen byggde på mindre enheters betydelse, decentraliserad ledning och en kombination av direkt- och indirekt eld.⁴³

Doktrinen, som även kompletterades av *The 1944 Operations Manual*, implementerades i snabb takt av den amerikanska armén och användes som tankemodell vid flera slag som utkämpades i bebyggelse, i bl. a. Tyskland, Frankrike och Beneluxländerna och i synnerhet vid anfallet mot den tyska staden Aachen.⁴⁴ Den här synen på strid i bebyggelse, som formades under Andra världskriget blev ett synsätt som skulle visa sig överleva fram till 1900-talets slut.⁴⁵

Military Operations on Urbanized Terrain 1979 fokuserar på ett konventionellt krig mot Warszawapakten där slagen skulle utspelas i Västtyskland och påminde mycket om den tidigare doktrinen, *Attack on a Fortified Position and Combat in Towns*. Doktrinen behövde dock aldrig tillämpas i skarpt läge.⁴⁶

⁴³ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington DC. 2003), Sid. 7-8

⁴⁴ Ibid., Sid. 1-6 – 1-8

⁴⁵ Loc. Cit

⁴⁶ Ibid., Sid. 1- 8

Ett slag som skulle visa sig influera den här doktrinen var slaget om Seoul 1950.⁴⁷ Slutsatserna den amerikanska armén drog var bland annat vikten av kraftsamling, den decentraliserade ledningen, att kombinera truppslagen, där infanteriförband skulle förstärkas med ingenjör-, artilleri och stridsvagnsförband i kombination med en logistiskkedja nära striden. Dessa slutsatser skulle visa sig på många sätt göra sig påmind i denna doktrin.⁴⁸

3.2 Anfall i *Military Operations on Urbanized Terrain 1979*

Nedan följer en redogörelse för hur anfallet i bebyggelse bedrivs. Denna beskrivning kopplas sedan i 4. *Analys* samt 5. *Slutsatser och förslag på vidare forskning* mot de grundläggande förmågorna verkan, skydd och rörlighet.

Kapitlet *Anfall* delas in i sex framgångsfaktorer och två typer av anfall. De sex framgångsfaktorerna är "se" stridsfältet, kraftsamling, nedhåll motståndaren, chocka, övermannan och slå motståndaren, anfall motståndaren i ryggen samt tillhandahåll kontinuerligt rörligt understöd.⁴⁹ De två anfallskategorierna är som beskrivs är hastigt- respektive överlagt anfall.⁵⁰

3.2.1 Framgångsfaktorer

Terrängkänedom är en fördel som generellt finns hos försvararen, då han oftast är i bebyggelsen innan anfallet påbörjas. Anfallarens observationsförmåga inför operationer mot bebyggelse är ofta nedsatt och ofta sträcker sig observationsförmågan till djupet av ett kvarter. Denna fördel försvararen besitter bekämpas med stridsspaning. Samma skyl som bebyggelsen ger motståndaren, samma skyl ger det till egna spaningsenheter. Att "se" stridsfältet innefattar sammanfattningsvis kunskap om motståndarens taktik samt hur terrängen påverkar hans möjligheter till verkan och rörlighet.⁵¹

De kanaliserande egenskaper som bebyggelsen ger gör det svårt att med tempo kraftsamla sina enheter. Av den anledningen skall man eftersträva att kraftsamla i utkanten av bebyggelsen. Samma kanaliserande egenskaper gäller även motståndaren, där hans rörlighet begränsas och att förstärka enheter blir svårare och mer sårbar.⁵²

Begränsade anfall, som syftar till att binda motståndaren eller att tvinga honom att avdela resurser till försvaret i ett tidigt skede förenklar egen kraftsamling. Denna kraftsamling skall innefatta logistik-, ingenjör- och artilleriförband. Övriga resurser som ökar chansen till framgång är luftvärn samt attackhelikoptrar. Fördelen med det sistnämnda är att bebyggelsens påverkan på egen rörlighet inte har någon inverkan på dessa system. Operationssäkerhet i kombination med resurserna ovan, gör det svårt för motståndaren att identifiera vårt mål.⁵³

⁴⁷ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington DC. 2003), Sid. 1-7

⁴⁸ Col. John Antal & Maj. Bradley Gericke, *City Fights* (New York 2003), Sid. 314-338

⁴⁹ Department of Army, *Military Operations on urbanized terrain* (Washington DC. 1979), Sid. 2-11 – 2-13

⁵⁰ Ibid., Sid. 2-13 – 2-18

⁵¹ Loc. Cit.

⁵² Ibid., Sid. 2-11

⁵³ Loc. Cit.

Den urbana miljön ger motståndaren både skydd och skyl utan nämnvärd förberedelsetid. Samma fördel har även den som anfaller, då han kan framrycka i skydd och skyl i kombination med motståndarens generellt sett dåliga observationsmöjligheter. Motståndarens defensiva vapen, som verkar från skyddet av bebyggelsen och med förberedda eldplaner, skall alltid vara det mest prioriterade målet för anfallaren att nedkämpa.⁵⁴

På bataljons- och kompanivå skall fokus läggas på direktriktad eld och i mindre utsträckning på indirekt eld i syfte att nedhålla motståndaren. Anledningen till det är de korta stridsavstånden. Det här sättet att nedhålla sin motståndare på skall även kompletteras med rök i syfte att ge skyl åt egna förflyttningar.⁵⁵

Nedhållning skall också ske med telekrig i syfte att störa motståndarens ledningsförmåga. Att anfalla under dålig sikt/mörker är också att föredra för att motverka fördelarna en försvarande motståndare besitter.⁵⁶

Anfall så snart en svaghet i motståndarens försvar uppenbarar sig, och anfall i första hand i hans flank och rygg där han gjort mindre försvarsförberedelser. När man "vunnit" rörligheten, måste den bibehållas intill dess att motståndaren är slagen. Anledningen till det är att motståndaren skall få så lite tid till förberedelser som möjligt.⁵⁷

Motståndarens försvar består av motståndsnästen och hinder i syfte att kanalisera anfallaren. Det är eftersträvansvärt att söka sig till motståndarens rygg och kö, för att slå hans lednings- och logistikförband. Detta gör att de motståndsnästen som motståndaren besitter blir avskurna från förbandet i övrigt, med stora svårigheter att få tillgång till förbandets logistik etc. På bataljon- och kompanivå är det infanteriet som genom infiltration av stridsfältet skall slå mot motståndarens rygg och flank. Genom att slå motståndarens lednings- och logistikförband, kommer motståndarens försvar att så småningom kollapsa.⁵⁸

För att slå de motståndsnästen som motståndaren besitter, skall infanteriet understödjas av stridsvagns- och artilleriförband. Ingenjörförband bryter de hinder som kanaliserar anfallet. Anfall från helikopter- och flygförband genomförs mot motståndarens rygg och kö för i syfte att nedkämpa hans lednings- och logistikförband.⁵⁹

3.2.2 Hastigt anfall

Syftet med det hastiga anfallet är att ta möjligheterna efterhand de identifieras och genomförs när motståndaren har lite tid till förberedelser och förutsättningarna för att övermanna försvaret är goda. Det hastiga anfallet delas in i tre faser och genomförs med att inledningsvis hitta en svaghet

⁵⁴ Department of Army, *Military Operations on urbanized terrain* (Washington DC. 1979), Sid. 2-12

⁵⁵ Loc. Cit.

⁵⁶ Loc. Cit.

⁵⁷ Loc. Cit.

⁵⁸ Loc. Cit.

⁵⁹ Ibid., Sid. 2-13

eller lucka i motståndarens försvar, därefter binda motståndaren för att slutligen framrycka med tempo genom motståndarens lucka eller svaghet.⁶⁰

Svagheten identifieras genom spaning eller stridsspaning. Rörligheten är vital för den här typen av anfall och om den förloras, så förloras även striden då man ger motståndaren förberedelsestid för försvar vilket gör att egen verkan och eget skydd nedgår.⁶¹

Den kanalisering terrängen i kombination med ett generellt sett svagt underrättelsesläge gör att när motståndaren är bunden i strid så skall anfallande enheter framrycka igenom eller runt motståndaren. Endast de förband som är absolut nödvändiga för att binda motståndaren skall få just den uppgiften, då den anfallande enheten är den som det skall kraftsamlas på. Chefen skall ge beredduppgifter för att möjliggöra att rörligheten bibehålls så att förbanden inte blir statiska och övergår till försvar.⁶²

3.2.3 Överlagt anfall

Det överlagda anfallet genomförs när motståndaren har haft gott om förberedelsestid eller när överraskning inte är möjlig att uppnå. Det överlagda anfallet genomförs med att inledningsvis isolera motståndaren, därefter påbörja anfallet och slutligen sker rensning av bebyggelsen.⁶³

Att isolera innebär att man "stänger in" sitt anfallsmål. Detta sker genom omringning med markförband eller med understöd från helikopter- eller flygförband. Om isoleringen inte lyckas får anfallande enheter mer förluster då motståndaren kan omgruppera eller förstärka sina stridande enheter.⁶⁴

Då motståndaren är isolerad genomförs anfallet med att man binder motståndaren i en riktning där huvudanfallet inte skall sättas in.⁶⁵ Detta kan beskrivas som ett skenanfall med hög ambitionsnivå. Då motståndaren är bunden i strid genomförs ytterligare anfall där ledorden är rörlighet, chock och nedhållande verkan som syftar till att ta bebyggelse i anslutning till anfallsmålet. Pansar- och ingenjörförband skall understödja infanteriets tagande.⁶⁶ Motståndaren blir i det här skedet således mer och mer instängd.

Slutligen sker rensningen hus för hus, eller så anfaller man igenom bebyggelse för att direkt ta sitt huvudanfallsmål. Om den sistnämnda metoden används, skall efterföljande enheter rensa den bebyggelse som leder fram till huvudanfallsmålet. Rensningen sker decentraliserat och med mindre enheter.⁶⁷

⁶⁰ Department of Army, *Military Operations on urbanized terrain* (Washington DC. 1979), Sid. 2-13

⁶¹ Loc. Cit.

⁶² Loc. Cit.

⁶³ Ibid., Sid. 2-14 – 2-15

⁶⁴ Loc. Cit.

⁶⁵ Loc. Cit.

⁶⁶ Loc. Cit.

⁶⁷ Ibid., Sid. 2-14 – 2-16

3.3 Försvar i *Military Operations on Urbanized Terrain 1979*

Nedan följer en redogörelse för hur försvar i bebyggelse bedrivs. Denna beskrivning kopplas sedan i 4. *Analys* samt 5. *Slutsatser och förslag på vidare forskning* mot de grundläggande förmågorna verkan, skydd och rörlighet. Försvaret delas in i defensiva operationer, framgångsfaktorer och överväganden vid planering.⁶⁸

3.3.1 Defensiva operationer

Försvar i bebyggelse nyttjas när det ger taktiska fördelar och när det man försvarar är viktigt för högre chefs stridsplan. Försvararen kan ges uppgiften att fördröja, blockera, kanalisera eller slå motståndaren. De övergripande riktlinjerna för att lyckas i sitt försvar av bebyggelse är att behärska in-, genom- och utgående vägar. Syftet med det härleds till bebyggelsens geografiska position, nämligen att man i vissa fall inte kan framrycka runt utan måste framrycka igenom bebyggelsen. Runtomliggande bebyggelse kan med fördel användas som motståndsnästen.⁶⁹

Defensiva operationer handlar om att utnyttja de fördelar som terrängen ger. Genom att kanalisera terrängen nedgår motståndarens rörlighet, i synnerhet för mekaniserade förband. En lyckad kanalisering tvingar ut motståndaren i öppen och i större utsträckning oskyddad terräng där anfallaren nedkämpas med pansarvärnsvapen.⁷⁰ Den andra fördelen terrängen ger en försvarare är skydd. Framryckningsstråk och stridsställningar kan väljas med gott skydd och skyl. Detta gör egna förflyttningar och omgrupperingar mindre sårbara och underlättar således egen kraftsamling.⁷¹ Vidare skall bedömande ske avseende vilket anfallsmål motståndaren har, då defensiva operationer i många fall syftar till att försvara bebyggelse eller objekt av strategisk karaktär.⁷² Finns inget sådant potentiellt mål, egna resurser är knappa, bebyggelsen kan kringgås eller har låg skyddsnivå skall försvar av bebyggelse undvikas.⁷³

3.3.2 Framgångsfaktorer

De framgångsfaktorer som tas upp vid försvar är förstå motståndaren, kraftsamla i tid och rum, kombinerad verkan och utnyttja försvararens fördelar.

Att förstå motståndaren innebär att försvararen skall sätta sig in i motståndarens situation och se striden från anfallarens synvinkel och dra egna slutsatser avseende stridsplan, verkan, anfallsmål och terräng. För att öka sina möjligheter att förstå motståndaren skall spaning genomföras så långt fram som möjligt längs de inåtgående vägarna, där motståndaren är kanaliserad för att tidigt identifiera hans mål och försvåra hans möjligheter till överraskning.⁷⁴

Försvararen har en fördel gentemot anfallaren avseende kraftsamling. Försvararen har en bättre terrängkännedom och kan rekognosera och föröva framryckningsvägar. De kanaliserade egenskaper

⁶⁸ Department of Army, *Military Operations on urbanized terrain* (Washington DC. 1979), Sid. 3-15 – 3-16

⁶⁹ Loc. Cit.

⁷⁰ Loc. Cit.

⁷¹ Loc. Cit.

⁷² Loc. Cit.

⁷³ Loc. Cit.

⁷⁴ Ibid., Sid. 3-16

bebyggelsen har skall förstärkas för att få motståndarens tempo och handlingsalternativ att nedgå. Broar, tunnlar och andra sårbara objekt skall så långt som möjligt undvikas som framryckningsvägar. För att initialt kraftsamla i rum i de zoner anfallet väntas sättas in, kan vissa zoner behövas lämnas oförsvarade. Dessa zoner väljs med hänsyn till att om motståndaren väljer att anfalla mot en sådan zon, skall zonens skyddsnivå vara låg.⁷⁵

Att kombinera sin verkan syftar till att få den tredimensionell. Infanteriet skall i bebyggelse bekämpa motståndaren horisontellt, fältarbeten bekämpar motståndaren underifrån och artilleri, -helikopter- och flygförband bekämpar motståndaren ovanifrån.⁷⁶

Terrängkännedom och förberedelsetiden där fältarbeten prioriteras i syfte att öka eget skydd och begränsa motståndarens rörlighet skall utnyttjas. Stridsställningar med hög skyddsnivå tas, alternativa stridsställningar likaså, och motanfallsterräng rekognoseras. Dessa fördelar som försvararen åtnjuter, skall utnyttjas till fullo.⁷⁷

3.3.3 Överväganden vid planering

Att med förstärkta infanterikompanier ha sina stridsställningar så långt fram som möjligt syftar till att på ett tidigt stadium påverka motståndarens tempo, anfallskraft och möjlighet till överraskning. Dessa motståndarnäten kan geografiskt vara placerade i närliggande bebyggelse såsom förorter. Dessa förstärkta infanterikompanier skall understödjas av ingenjörförband som kanaliserar och påverkar motståndarens rörlighet i samma område.⁷⁸ Ingenjörförbandens betydelse är här vital för att ge de stridande enheterna tid till tillbakaryckning och minskar således risken för isolering. Den här typen av strid sker decentraliserat med olika geografiska ansvarsområden för respektive enhet. Anledningen till det är att ledning generellt sett försvåras på grund av terrängens egenskaper.⁷⁹

Ett övervägande som skall tas i beaktande är risken för infiltration, både på djupet och genom begränsade anfall. Detta bekämpas med att underhålls- och ledningsförband skyddas med eskorter.⁸⁰ Stridande förband skall eftersträva att ta växel- eller alternativa stridsställningar under dålig sikt/mörker, genomföra patrullering samt göra eldplaner för lysskjutning.⁸¹

3.4 Bakgrunden till *Urban Operations 2003*

Kalla krigets slut, RMA, 9/11 och det efterföljande kriget mot terrorismen ändrade den amerikanska arméns sätt att se på strid i bebyggelse. Den föregående doktrinen från 1979 utgick från ett konventionellt krig mot Sovjetunionen där striderna i huvudsak skulle utspela sig i Västtyskland. I den här doktrinen är hotbilden flerfaldigad och därför är sättet att se på strid i bebyggelse i den här utgåvan mer mångfacetterad.

⁷⁵ Department of Army, *Military Operations on urbanized terrain* (Washington DC. 1979), 3-16 – 3-17

⁷⁶ Ibid., Sid. 3-17

⁷⁷ Loc. Cit.

⁷⁸ Loc. Cit.

⁷⁹ Ibid., Sid. 3-17 – 3.20

⁸⁰ Loc. Cit.

⁸¹ Loc. Cit.

Den amerikanska armén kan här tänkas möta en reguljär motståndare, paramilitära förband, gerillaförband, insurgenter, terrorister, uppretade folkmassor och kriminella nätverk. Dessa motståndare skiljer sig från varandra avseende taktiska medel och metoder. Av den anledningen måste man ständigt anpassa egen taktik och vara flexibel i sitt uppträdande. Dock finns en tydlig trend, och den är att striden är asymmetrisk. Det betyder att motståndaren har otillräckliga resurser för att mäta sig med amerikanska förband som leder till att han utvecklar sin taktik efter de medel han har.⁸²

Anfallet in i södra Libanon och in i Beirut år 1982, syftade till att anfälla de baser som PLO hade i området. Den israeliska armén använde artilleri, grupperade på höjder runt Beirut, för att bekämpa motståndaren i bebyggelsen. Detta visade sig fungera bra, verkan var god, precisionen likaså med hänsyn till observationsförmågan man hade från höjderna i kombination med precisionsstyrd ammunition och risken för egna förluster minskade markant.⁸³ Dessa erfarenheter har påverkat innehållet i den här doktrinen, främst avseende användningen av artilleri vid i strid i bebyggelse.⁸⁴

3.5 Anfall i *Urban Operations* 2003

Nedan följer en redogörelse för hur man ser på anfallet. Redogörelsen är uppdelad i ett antal avsnitt, nämligen; framgångsfaktorer, operationer och organisation, metoder för anfall samt överväganden vid planering

3.5.1 Framgångsfaktorer

Målet skall vara att man tar sitt anfallsmål innan ens motståndare förväntar sig det, detta sker med överraskning. Överraskning kan ske med olika metoder som exempelvis luftlandsättning, amfibieanfall eller markanfall på djupet. Överraskningens främsta syfte är att inte ge motståndaren förvarning eller förberedelse. En annan metod för att överraska motståndaren är att anfälla asymmetriskt, dvs. att använda sig av specialförband när motståndaren väntar sig ett mer konventionellt anfall, och ett konventionellt anfall när motståndaren väntar sig ett anfall med specialförband.⁸⁵ Kraftsamling i tid och rum eftersträvas, då en försvarande motståndare med terrängkännedom och ett förberett försvar enkelt kan omgruppera i skydd och skyl. Markförband bör vid kraftsamling understödjas av flygförband i syfte att egen rörlighet skall upprätthållas.⁸⁶

Tempo i strid i bebyggelse skiljer sig från tempo i mer öppen terräng. Skillnaden ligger inte nödvändigtvis i att tempo nedgår vid strid i bebyggelse. Att sätta tempo i relation till resursåtgång och stridskontakt så blir tempot högt vid strid i bebyggelse. Motståndarens mål med sin försvarsstrid är att fördröja anfallaren. Motståndaren kan relativt snabbt ta upp försvar med god skyddsförmåga. Av den anledningen är det viktigt att ta och behålla tempot i anfallet i syfte att inte tappa initiativet

⁸² Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 3-1 – 3-2

⁸³ William G. Rosenau, "Every Room Is a New Battle": *The lessons of Modern Urban Warfare*, 1997. Philadelphia. Sid. 375-378

⁸⁴ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 6-27 – 6-29

⁸⁵ Ibid., Sid. 6-2

⁸⁶ Loc. Cit.

och ge motståndaren förberdelsetid. Tempot utnyttjas i synnerhet under dålig sikt/mörker då assymmetrin avseende tekniska hjälpmedel blir än mer markant.⁸⁷

3.5.2 Operationer och organisation

Det finns flera typer av operationer och typer av organisatoriska planer för att lyckas med sitt anfall. En väl fungerande logistikorganisation ger handlingsfrihet och uthållighet åt anfallande förband. Den skall följa anfallande enheter och finnas ett terrängavsnitt bakom dessa. Logistikkedjan är sårbar och ett högt prioriterat mål för motståndaren och syftar till att slå mot anfallande förbands uthållighet samt att isolera dessa.⁸⁸

En operation som skapar förutsättningar för framgång är understödjande operationer. Dessa operationer kan handla om att isolera en motståndare inför ett anfall, ta viss terräng eller objekt eller att skydda civilbefolkning. Dessa operationer är resurskrävande och kan ta mer resurser än huvudanfallet, dvs. den avgörande operationen.⁸⁹

Avgörande operationer är den slutgiltiga operationen. Den syftar till att slå mot flera avgörande punkter för att påverka motståndarens kritiska sårbarheter. Striden förs med flera mindre enheter med ett eget anfallsmål och ledning sker decentraliserat och infanteriförband utgör kärnan i de stridande enheterna. De skall dock understödjas av pansar- och artilleriförband med precisionsammunition samt ingenjörförband.⁹⁰

3.5.3 Metoder för anfallet

Metoderna för anfall är följande:⁹¹

- Omfattning, metod för att isolera motståndaren och genomföra flank- eller rygganfall. Kan ske med markförband eller genom luftlandsättning.
- Kringgång, metod när anfallsmålet inte begränsas av bebyggelsen och kan därför kringgås.
- Infiltration, metod för att ta objekt i bebyggelse och undvika "onödig" strid.
- Penetration, metod för anfall mot försvarsberedd motståndare. Penetrationen sker kraftsamlat i syfte att bryta igenom motståndarens linjer och nå sitt anfallsmål.
- Frontanfall, resurskrävande och används endast på lägre taktiska nivåer.

3.5.4 Överväganden vid planering

Ett antal överväganden skall tas i bejakande vid planering. Övervägandena berör bedömande i stort, isolering och organisation. Bedömmandet i stort handlar i första hand om motståndaren och terrängen. Med hänsyn till att motståndaren i de flesta fall behärskar den terräng där bedömmandet skall ske, nämligen i bebyggelsen, så innebär det vissa svårigheter. Bedömmandet går på taktisk nivå

⁸⁷ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 6-2 – 6-6

⁸⁸ Ibid., Sid. 6-7 – 6-8

⁸⁹ Ibid., Sid. 6-8

⁹⁰ Ibid., Sid. 6-8 – 6-9

⁹¹ Ibid., Sid. 6-9 – 6-13

ut på att använda sig av spaning, men även att använda sig av öppna källor, som t.ex. resebroschyrer, historiska fakta osv för att bilda sig en uppfattning om operationsområdet.⁹²

Att isolera sin motståndare har historiskt sett visat sig vara en förutsättning för att lyckas med sin strid i bebyggelse. Det stänger ute motståndarens möjligheter till förstärkningar, samtidigt som den instängda motståndarens uthållighet och rörlighet försvagas. Egen rörlighet är viktig för att lyckas isolera motståndaren, i synnerhet i större städer, då enheter med stor rörlighet kan ta flera inåt- och utåtgående vägar till bebyggelsen för att isolera motståndaren. Även artilleri i kombination med spaning mot inåt- och utåtgående vägar kan isolera motståndaren. Detta ställer dock högra krav på observationsförmåga och god verkan från artilleriet. Motståndarens reaktion på en isolering varierar och beror på hans uppgift, moral och organisation. Han kan genomföra ett motanfall i ett utbrytningsförsök, exfiltrera från bebyggelsen eller fortsätta att försvara densamma.⁹³

Kärnan i den uppgiftstyrda organisationen är infanteriet med förmågan att rensa byggnader. Stridsvagns- och stridsfordonsförband understödjer och ger bättre verkan, skydd och rörlighet för infanteriet. Om terrängen är kanaliserande och hindrar mekaniserade förband, kan understöd ske från helikopter- och flygförband. Användandet av det mekaniserade understödet kräver dock resurser från infanteriet, då dessa måste skyddas mot motståndarens pansarvärnsvapen.⁹⁴

Artilleri som underställs på en låg taktisk nivå ger god verkan då stridsvagnsförbandens verkan ibland inte är tillräcklig. Vid användning av artilleri skall precisionsstyrd ammunition användas och syftar till att antingen få motståndarens möjligheter till rörlighet att försämrats, eller tvinga honom till att just förflytta sig, från skydd och skyl till öppen oskyddad terräng där han med direktriktad eld bekämpas. Ett annat skäl är att risken för civila förluster minskar. Att få motståndaren att genomföra förflyttningar kan även ske med begränsade anfall mot oförsvard terräng. Motståndaren måste då förflytta sig och flera av hans fördelar minskar då man tvingar honom till terräng där han inte genomfört några försvarsförberedelser.⁹⁵

3.6 Försvar i *Urban Operations 2003*

Förmågan att försvara i bebyggelse är en förmåga som samtliga arméförband skall behärska. Försvaret delas in i stridens karaktär, defensiva operationer och överväganden. Syftet med försvaret kan vara att slå motståndaren, skydda mål av strategisk betydelse, skydda civilbefolkning samt skapa förutsättningar och tid för andra operationer.

3.6.1 Stridens karaktär

Det som karaktäriserar försvar i bebyggelse är förberedelser, säkerhet, splittring, styrkeförhållanden och flexibilitet. Att genomföra förberedelser vid försvar i bebyggelse går snabbt i förhållande till andra typer av terräng. Terrängen ger gott skydd utan föreberedelstid och skyddar mot direkt- och indirekt eld samt ger skyl åt egna förband. Om förberedelsetid finns, kan dessa stridsställningar utökas till motståndsnästen. Förstärkt befintliga vägar och stråk genom blockering för att kanalisera

⁹² Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 6-15 – 6-18

⁹³ Ibid., 6-18 – 6-26

⁹⁴ Ibid., Sid. 6-26 – 6-34

⁹⁵ Loc. Cit.

motståndaren och begränsa hans rörlighet. Eftersom försvararen har gott skyl, ger det goda förutsättningar för dolda framryckningar och underhållstransporter. Fördelen avseende rörlighet skall utnyttjas.⁹⁶

Huruvida bebyggelsen ger en försvarare säkerhet beror till stor del på dess befolkning. En evakuerad eller vänligt sinnad civilbefolkning kan ge en försvarare stor hjälp, i synnerhet avseende underrättelser om motståndaren. En fientligt sinnad civilbefolkning gör försvaret svårare då han kan ge motståndaren underrättelser om våra försvarsförberedelser och dylikt. Observationsplatser med gott skydd skall ordnas så att den kanaliserande terrängen övervakas, detta för att identifiera eventuella infiltreringsförsök.⁹⁷

Bebyggelse ger goda förutsättningar för en försvarare att splittra en anfallande motståndare med dess kanaliserande karaktär och försvårar dessutom hans taktiska rörlighet, detta sker genom upprepade motanfall.⁹⁸ Anfallaren måste vidare i bebyggelse avdela stora resurser för att slå en försvarsberedd motståndare i bebyggelse. Anledningen till detta beror på terrängen, där försvararen genom fältarbeten kan förbereda sin strid genom kanalisering av terrängen, dolda framryckningsvägar, stridsställningar med gott skydd mm.⁹⁹

3.6.2 Defensiva operationer

Defensiva operationer delas in i försvar inom tilldelat område, rörligt försvar samt urdragning. Försvar inom tilldelat område har ett tids- och terräng- och inte ett motståndarorienterat förhållningssätt. Den här striden syftar till att uppnå ett fördelaktigt styrkeförhållande för att därefter övergå till anfall. Då ledningsförhållandena generellt sett är sämre i bebyggelse är det här sättet att strida på en lämplig metod.¹⁰⁰

Det rörliga försvaret är motståndarorienterat och syftar till att slå densamma. Detta ställer krav på att uppnå egen rörlighet och försvaga motståndarens. Detta uppnås genom att binda motståndaren i kanaliserande terräng, djupt in i bebyggelsen. Därefter genomförs motanfall med infanteri längs motståndarens då utdragna förband.¹⁰¹ Urdragning sker för i syfte att fördröja motståndaren samt att avlösa egna förband. Urdragningen underlättas av terrängen, där fördröjning genom fältarbeten sker, samt att själva urdragningen kan ske genom terräng med gott skydd och skyl.¹⁰²

3.6.3 Överväganden vid planering

Övervägandena som görs delas in i bedömning, utgångsvärden, behärska och operationsförändring. Bedömningen är motståndar- och terrängorienterad och fokuserar på motståndarens taktik som beskrivs som tvådelad; ett frontalanfall för att nå sitt anfallsmål eller att isolera våra förband. Den sistnämnda metoden används mer frekvent om målet med anfallet är att slå försvararens förband.

⁹⁶ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. Sid. 7-2 – 7-3

⁹⁷ Ibid., Sid. 7-3

⁹⁸ Ibid., Sid. 7-3 – 7-4

⁹⁹ Ibid., Sid. 7-4

¹⁰⁰ Ibid., Sid. 7-5

¹⁰¹ Ibid., Sid. 7-5 – 7-6

¹⁰² Ibid., Sid. 7-9 – 7-10

Avseende terrängen görs bedömning utifrån val av stridsställningar, framryckningslämplig terräng, fältarbeten och annan terräng som är viktig för striden.¹⁰³

De utgångsvärden som skall forma stridsplanen handlar om att undvika att bli isolerad. Vikten av detta är helt vital för egen överlevnad. Detta görs med att antingen ha egna förband utanför bebyggelsen för att slå motståndarens försök till isolering eller att exfiltrera ur bebyggelsen. Det andra utgångsvärdet handlar om att skära av motståndarens anfallande enheter från hans logistiskkedja vilket medför att hans uthållighet nedgår. Det tredje utgångsvärdet är att ha högre rörlighet än motståndaren, vilket uppnås genom terränganalys, fältarbeten och dolda framryckningsvägar. Det fjärde utgångsvärdet handlar om kraftsamling. Eftersom resursåtgången är stor i bebyggelse och hela bebyggelsen ofta ej kan försvaras, skall motståndaren ledas in, med hjälp av egna fältarbeten, in i den terräng där vi genomfört försvarsförberedelser. Det femte övervägandet handlar om civilbefolkningen och rör deras inställning, skydd, resurser och samverkan med lokala myndigheter och organisationer. Det sista övervägandet rör motanfall, och vikten av timing när dessa genomförs för att uppnå bästa effekt.¹⁰⁴

För att behärska terrängen krävs det att försvararen slår motståndarens anfall. För att uppnå detta krävs spaning i syfte att hitta och identifiera motståndarens förutsättningar i allmänhet och taktik i synnerhet. Vidare krävs ett djup i försvaret i syfte att inte låta motståndaren bryta igenom en tunn linje samt möjligheten att genomföra motanfall i flanken på motståndaren. För att lyckas behärska stridsfältet krävs ambitiösa fältarbeten för att leda in motståndaren i för försvararen fördelaktig terräng. Förmågan att kunna genomföra motanfall krävs för att behärska och återta terräng samt förmågan att dessutom genomföra dessa över ett stort djup. Dels i syfte att slå mot motståndarens anfallande förband samt hans logistik- och ledningsförband.¹⁰⁵

Operationsförändringar sker när förbandets uppgift i bebyggelsen är löst, från en operation som syftade till att slå en anfallande motståndare, till att genomföra en stabilitetsoperation eller till att genomföra en anfallsoperation i samma område.¹⁰⁶

4. Analys och diskussion

Analysen grundar sig på användningen av induktiv logik och dess fyra principer som är beskrivet i *1.5 Metod och material*.¹⁰⁷

Analysen genomförs med en tematisk metod, dvs. respektive grundläggande förmåga jämförs mellan de båda doktrinerna. Anledningen till vald metod grundar sig i att empirin skiljer sig i tid och detta då är ett lämpligt sätt att komma åt det för tiden egenartade.¹⁰⁸

¹⁰³ Department of the Army, *Urban Operations* (Washington, DC. 2003), Sid. 7-10 – 7-11

¹⁰⁴ Ibid., Sid. 7-11 – 7-16

¹⁰⁵ Ibid., Sid. 7-16 – 7-17

¹⁰⁶ Ibid., 7-18

¹⁰⁷ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken* (Lund 2009), Sid. 367-369

¹⁰⁸ Christer Engström (red.), *Nationalencyklopedin* (Höganäs 1995), Band 18, Sid. 159

4.1 Verkan

Dispositionen för analysen är inledningsvis anfall, därefter försvar. Vidare kommer verkan att analyseras utefter de tre frågor som ställdes i Inledningen, nämligen;

1. Vilka är skillnaderna och likheterna mellan *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003*?
samt
2. Hur ser skillnaderna och likheterna ut kopplat mot de grundläggande förmågorna **verkan**, skydd & rörlighet?

Svaret på dessa frågor analyseras inte enskilt, utan tillsammans, där empirin analyseras i fråga 1 för att sedan, kopplat mot fråga 2, operationaliseras med stöd av teorin.

Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

Svaret på den frågan presenteras i sin helhet i 5.1 *Slutsatser grundläggande förmågor*. Däremot kommer betydelsen och synen på verkan att analyseras i detta avsnitt. För att konkretisera utvecklingen avseende verkan är operationaliseringen enligt följande;

- **Tillfoga motståndaren avgörande förluster**
- **Påverka motståndarens ledningsförmåga**
- **Tvinga motståndaren att röra sig**
- **Hindra motståndaren att verka**
- **Påverka motståndaren på djupet av hans gruppering**
- **Överraska motståndaren**

Kapitlet *anfall* i *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* belyser ett antal framgångsfaktorer, där *kraftsamling* är en. Ett antal olika verkanssystem skall användas, där förutom infanteriförband även ingenjör-, artilleri- och attackhelikopterförband är tongivande. En annan framgångsfaktor, att *nedhålla*, handlar även den om verkan. Nedhållningen sker med direkt- och indirekt eld samt med telekrigföring. Det sistnämnda används i syfte att verka mot motståndarens ledningsförmåga. *Anfall motståndaren i ryggen* handlar om att maximera sin verkan, och syftar till att nå verkan mot motståndarens logistik- och ledningsförband. Infanteriet utgör i regel medlet för den här typen av anfall och den återkommande metoden är infiltration.

Anfall delas in i två kategorier, där *Överlagt anfall* är den verkanstunga. För att nå framgång vid den här typen av anfall krävs en rad verkansmedel så som flyg- och helikopteranfall, mekaniserande förband och ingenjörförband som understödjer infanteriets rensning. Metoden för rensning är hus för hus och anfallstempot kopplat mot terrängavståndet nedgår markant.

Även i kapitlet *anfall* i *Urban Operations 2003* belyses ett antal framgångsfaktorer, där kraftsamlingen beskrivs på samma sätt som i föregångaren. Att överraska motståndaren genom att anfalla asymmetriskt med oväntade typer av förband är en annan metod för att uppnå verkan. Ett sådant anfall är t.ex. att anfalla med specialförband när motståndaren väntar sig ett konventionellt anfall och omvänt. Ett antal typoperationer beskrivs, där *Understödjande operationer* är en. En sådan operation kan handla om att skydda civilbefolkning, att isolera en motståndare eller att ta viss

terräng. Den andra typoperationen med verkansinslag är *Avgörande operationer* där målet är att med infanteri-, pansar-, artilleri- och ingenjörförband slå mot motståndarens kritiska sårbarheter. De överväganden som skall beaktas är vikten av isolering i syfte att motståndaren inte ska ha någon möjlighet att förstärka sina stridande enheter. Isolering kan ske med olika medel, från flyg- och helikopterförband till artilleri som "stänger in" motståndaren. Artilleri på låg taktisk (kompani motsv.) nivå med precisionsammunition är viktig för att nå verkan, då stridsvagnsförband – tillsammans med andra mekaniserade förband inte har tillräckligt god verkan. Bekämpning med artilleri syftar även till att få motståndaren att förflytta sig från förberedd till oförberedd terräng. Även anfall från helikopter- och flygförband kan understödja infanteriets tagande av terräng eller objekt då förmågan till verkan hos övriga understödjande enheter, som t.ex. stridsvagnsförband ibland inte är tillräcklig.

I *Military operations on Urbanized Terrain 1979* i kapitlet *försvar* tas ett antal överväganden, framgångsfaktorer och typoperationer upp. Kombinerad verkan tas upp här, där infanteriet understöds av stridsvagns-, ingenjör-, artilleri- och flygförband. Man skall dessutom eftersträva att uppnå verkan i ett tidigt skede, dvs. långt ut i bebyggelsen, som förorter eller dylikt. Terrängen förändras med artilleri- och ingenjörförband i syfte att kanalisera motståndaren för att få densamme till för försvararen fördelaktig terräng.

Kapitlet *försvar* i *Urban Operations 2003* tar upp, i likhet med sin föregångare, ett antal typoperationer, överväganden och framgångsfaktorer. För att få ett djup in sin verkan, skall befintlig terräng förändras och motståndarnästen byggas långt ut i bebyggelsen. För att skapa sig ett mer fördelaktigt styrkeförhållande förändras terrängen i syfte att kanalisera motståndaren. Verkansresurserna skall i första hand genomföra motanfall i syfte att slå motståndaren eller för att förhindra egen isolering. Huruvida civilbefolkningen evakueras, påverkas, hur deras inställning ser ut är saker som får konsekvenser för den egna stridsplanen.

Avseende anfall är likheterna många. Verkan är ett stort inslag för att vinna striden, där kombinationen av olika verkansmedel och olika typer av förband kombineras för att tillfoga motståndaren avgörande förluster och hindra motståndaren från att verka. Att påverka motståndaren på djupet av hans gruppering beskrivs även det i de båda doktrinerna. Målsättningen med anfall på djupet är densamma, nämligen att slå mot funktioner som är vitala för motståndarens strid, ledning- och logistikförband respektive objekt av stor betydelse. Medlet för detta skiljer sig dock åt. År 1979 var det infanteriet som genom infiltration genom bebyggelsen skulle verka på djupet. År 2003 är medlet att med helikopter förflytta trupp för att genomföra luftlandsättning i anslutning till eller på anfallsmålet. För att tillfoga motståndaren avgörande förluster är isolering av motståndaren av stor vikt. Medel och metod är desamma i de båda doktrinerna, nämligen kombinerad verkan. Likheterna när det gäller försvar handlar om att ens verkan skall ha ett djup för att i ett tidigt skede bekämpa motståndaren. Hur detta uppnås beskrivs på liknande sätt, nämligen att ha egen verkan långt ut i bebyggelsen och i samma område påverka hans rörlighet. Detta görs med infanteri- och ingenjörförband.

Skillnaderna avseende medel och metoder i syfte att uppnå verkan vid genomförande av anfall är flera. 1979 uppnås verkan med en kvantitativt sett kraftig förbekämpning i syfte att nedhålla motståndaren och hindra honom från att verka. Även 2003 är förbekämpning en metod för att uppnå

verkan, dock är metoden mer kvalitativ än kvantitativ. Här prioriteras precisionsstyrd ammunition från artilleri- eller flygförband på låg taktisk nivå. Att precisionsbekämpa motståndarens stridsställningar tvingar honom att förflytta sig till oförberedd terräng där hans tidigare fördel avseende terrängen nedgår. Asymmetriska metoder för att nå verkan genom överraskning beskrivs 2003, och handlar om att använda oväntade verkansmedel, t.ex. att använda specialförband när motståndaren förväntar sig ett konventionellt anfall och omvänt. Syftet med den metoden är att uppnå överraskning. Avseende verkan när det gäller försvar så skiljer det sig på den punkten att civilbefolkningen spelar en större roll 2003. En evakuering av civilbefolkningen från stridsområdet sker i regel inte och deras inställning kan i hög utsträckning påverka huruvida man måste avdela verkansresurser för att kontrollera civilbefolkningen.

4.2 Rörlighet

Dispositionen för analysen är inledningsvis anfall, därefter försvar. Vidare kommer rörlighet att analyseras utefter de tre frågor som ställdes i Inledningen, nämligen;

1. Vilka är skillnaderna och likheterna mellan *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003*?
samt
2. Hur ser skillnaderna och likheterna ut kopplat mot de grundläggande förmågorna verkan, skydd & rörlighet?

Svaret på dessa frågor analyseras inte enskilt, utan tillsammans, där empirin analyseras i fråga 1 för att sedan, kopplat mot fråga 2, operationaliseras med stöd av teorin.

Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

Svaret på den frågan presenteras i sin helhet i 5.1 *Slutsatser grundläggande förmågor*. Däremot kommer betydelsen och synen på rörlighet att analyseras i detta avsnitt. För att konkretisera utvecklingen avseende rörlighet är operationaliseringen enligt följande;

- **Utnyttja luckor och ytor för att föra in striden på djupet av motståndarens gruppering**
- **Ta och behålla initiativet**
- **Skapa förutsättningar för att nå effekt i rätt tid mot rätt mål**

I kapitlet *anfall* i *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* återkommer ofta begreppet rörlighet. Eftersom bebyggelsen är kanaliserande, skall om möjligt kraftsamling ske i utkanten av bebyggelsen i öppnare terräng. Anfallet skall sättas in mot motståndarens svaga punkter där förberedelserna är ringa. Då man lyckats med detta, det vill säga då man vunnit rörligheten, måste den behållas i syfte att motståndaren inte skall ges tid för att genomföra försvarsförberedelser. Vidare skall anfallet ske mot motståndarens rygg. En anledning till detta är att rörligheten är begränsad i anslutning till motståndarens stridande enheter och hans fältarbeten som kanaliserar terrängen. Hans lednings- och logistikförband behöver däremot mer öppen terräng, och ger då en anfallare tillgång till samma terräng och därför högre rörlighet. Det ovan beskrivda passar in på *Hastigt anfall* där rörligheten är helt vital för stridens framgång.

I 2003 års utgåva i kapitlet *anfall* benämns överraskning. Ett sätt att uppnå detta är att använda sig av luftburet infanteri. Detta skapar en hög rörlighet då helikoptrarna inte är bundna till den kanalisering terrängen och ett anfallsmål kan nås med högt tempo. Andra aspekter är att tempo, när det erhålls inte får tappas för att ge förberedelsestid åt motståndaren. Tempo skapas genom att utnyttja den asymmetri som råder, särskilt under dålig sikt/mörker då egna tekniska hjälpmedel skapar en betydande fördel gentemot motståndaren. Små begränsade anfall med infanteri eller artilleri genomförs för att identifiera oförsvarad respektive försvarad terräng. På så sätt tvingar man motståndaren att antingen söka skydd och begränsar således hans rörlighet, eller till att tvinga honom att förflytta sig, från den förberedda terrängen till för honom sämre terräng för att möta vårt anfall.

Kapitlet *försvar* i 1979 års utgåva rör rörlighet på flera plan. Ett plan är att "äga" rörligheten för in-, genom-, och utgående vägar. Anledningen till det är att om försvar av bebyggelse är nödvändigt, beror det på att den inte kan kringgå, då en anfallare i första hand hellre strider i annan terräng. För att påverka motståndarens rörlighet nyttjas fältarbeten i stor utsträckning i syfte att minska hans möjligheter till överraskning, rörlighet och öka våra möjligheter till kraftsamling. Dessa fältarbeten skall prioriteras så långt fram som möjligt för att i ett tidigt stadium påverka motståndarens rörlighet och skapa tid till infanteriets tillbakaryckning. För att uppnå egen rörlighet, trots den kanalisering terrängen, används infanteri för att genomföra motanfall, då dessa inte är lika bundna till den kanalisering terrängen som mekaniserade förband i högre utsträckning är.

I utgåvan från 2003 tas kanalisering upp som en viktig faktor i syfte att begränsa motståndarens rörlighet. Den terrängkänedom som försvararen vanligtvis besitter, utnyttjas för att möjliggöra egna dolda förflyttningar för stridande förband samt underhållsförband. Upprepade motanfall genomförs mot den kanalisering terrängen i syfte att splittra motståndarens förband i djup.

Likheterna består i att eftersträva att ta oförsvarad terräng i syfte att ha egen rörlighet och inte bli bunden i strid. Att ta oförsvarad terräng tvingar dessutom motståndaren till rörlighet då han måste förflytta sig till oförberedd terräng för att möta anfallet. Då man vunnit initiativet och konstant rörlighet skall den bibehållas med fortsatt anfall för att tvinga motståndaren att försvara terräng där han inte har genomfört några förberedelser. En annan likhet är vart kraftsamling sker, då det skall ske i mer öppen terräng för att minska risken för att bli alltför kanaliserad och därför sårbar. Avseende försvar återfinns även där vissa likheter. Att kanalisera terrängen för motståndaren i syfte att begränsa hans rörlighet samt att använda sig av infanteri längs dolda framryckningsvägar för att, med bibehållen rörlighet ty de inte kanaliseras i samma utsträckning som mekaniserade förband, genomföra motanfall på djupet av motståndarens gruppering.

Att använda sig av helikoptrar för trupptransport som medel för att uppnå rörlighet beskrivs i 2003 års utgåva men inte i föregångaren. Användningen av helikoptrar möjliggör anfall på djupet av motståndarens gruppering. Att anfälla på djupet beskrivs dock även i doktrinen från 1979, syftet är då att med infanteri anfälla motståndarens lednings- och logistikförband. För att dessa förband skall kunna lösa sin uppgift måste de ha rörlighet, vilket gör att motståndaren inte kan påverka terrängen i någon större utsträckning. En annan skillnad för att skapa tempo och ta initiativet är användningen av tekniska hjälpmedel, som är av högre standard än motståndarens, för att genomföra anfall under dålig sikt/mörker. Beskrivda metod förekommer 2003 och inte 1979. Tempots betydelse är likvärdig i

de båda doktrinerna, däremot återfinns skillnader vilken metod som används för att uppnå detta. I 1979 års utgåva är infanteriets konstanta rörlighet och fortsatta anfall metoden, i 2003 är metoden en annan, nämligen att använda sig av asymmetriska metoder samt dålig sikt/mörker. De mest tydliga förändringarna avseende rörlighet är att den i högre utsträckning är motståndarorienterad 1979, där fältarbeten i synnerhet används för att påverka motståndarens rörlighet. Användningen av fältarbeten med samma syfte återfinns även 2003, dock i mindre utsträckning. 2003 är rörligheten i större utsträckning kopplad mot egna förband, och då i synnerhet avseende användningen av helikoptrar och den militärtekniska överlägsenheten som medel för att ta initiativet samt att påverka motståndaren på djupet av hans gruppering.

4.3 Skydd

Dispositionen för analysen är inledningsvis anfall, därefter försvar. Vidare kommer skydd att analyseras utefter de tre frågor som ställdes i Inledningen, nämligen;

1. Vilka är skillnaderna och likheterna mellan *Military Operations on Urbanized Terrain 1979* och *Urban Operations 2003*?
samt
2. Hur ser skillnaderna och likheterna ut kopplat mot de grundläggande förmågorna verkan, **skydd** & rörlighet?

Svaret på dessa frågor analyseras inte enskilt, utan tillsammans, där empirin analyseras i fråga 1 för att sedan, kopplat mot fråga 2, operationaliseras med stöd av teorin.

Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

Svaret på den frågan presenteras i sin helhet i 5.1 *Slutsatser grundläggande förmågor*. Däremot kommer betydelsen och synen på skydd att analyseras i detta avsnitt. För att konkretisera utvecklingen avseende skydd är operationaliseringen enligt följande;

- **Utnyttjande av betäckt terräng, bebyggelse, mörker, dålig sikt och rök**
- **Vilseledning**
- **Rörlighet**

I utgåvan från 1979 i kapitlet *anfall* är skydd en förmåga som försvararen besitter i högre grad än den som anfaller. Motståndaren kan utan större förberedelse tid åtnjuta både skydd och skyl för sina enheter. För att motverka fördelen försvararen besitter, där miljön ger honom gott skydd och skyl, skall anfallaren använda sig av stridsspaning för att lokalisera den terräng där motståndaren inte är grupperad. Egen kraftsamling skyddas genom att den genomförs i mer öppen terräng. Ytterligare ett sätt för att jämna ut förhållandet avseende skydd är att få fotfäste i bebyggelsen, då efterföljande anfall kan nyttja sig av det skydd terrängen ger vid framryckning, i synnerhet med infanteriförband. Motståndarens defensivare vapen, som granatkastarenheter, kan enkelt ha en skyddad gruppering på exempelvis innergårdar. Dessa system är prioriterade mål för egen verkan. Ytterligare ett sätt öka sitt eget skydd är att använda sig av rök för att ge skyl åt egna förflyttningar. Eget skydd ökas dessutom genom konstant rörlighet då motståndarens tid till försvarsförberedelser nedgår avsevärt.

Samma kapitel i 2003 års utgåva berör även det skydd. För att öka eget skydd skall anfallet ske med överraskning i syfte att begränsa motståndarens förberedelsetid och möjligheten till att öka sitt eget skydd och verkan. Överraskningen sker med oväntade medel och metoder, så som luftlandsättningar, landstigningar och asymmetriska anfall. Tempo är en annan förutsättning för att öka eget skydd, då tempo gör att motståndaren måste försvara oförberedd terräng. De mekaniserade förband som understödjer infanteriets anfall är mycket sårbara i bebyggelse. Motståndaren kan med pansarvärnsvapen bekämpa dessa från olika håll och attityder i bebyggelsen. Skyddet av dessa förband måste därför ökas och det är infanteriet som ger de understödjande förbanden detta skydd.

Avseende försvar i 1979 års utgåva skall de fördelar terrängen medger förstärkas för att öka eget skydd. Bebyggelse med god skyddsförmåga väljs och förstärks. De zoner i bebyggelsen som är mindre eller oförsvarande skall väljas så att om motståndaren anfaller i en sådan zon, skall den zonen ha sämre skyddsförmåga. En sådan prioritering av zoner kan vara att lämna träbebyggelse oförsvarad. Då risken att bli överraskad ökar under dåligt sikt/mörker ökar man det egna skyddet genom att ta alternativa stridsställningar under dessa förhållanden.

År 2003 tar man upp samma fördelar terrängen ger avseende skydd, dvs. att förstärka befintlig terräng så att skyddet uppgår. Förberedelsetiden ägnas åt rekognosering av framryckningsvägar som ger skyl samt stridsställningar som ger gott skydd. Civilbefolkningens inställning påverkar eget skydd, då en fientligt sinnad sådan kan utgöra hot mot våra förband. Terrängvärderingarna i de båda doktrinerna påminner om varandra, där terrängen med bäst skydd ska väljas för val av stridsställningar och framryckningsvägar. Vidare skall fördelen utnyttjas genom att förstärka befintlig terräng för att öka det egna skyddet. Konstant rörlighet är en annan metod som beskrivs i båda doktrinerna, med fördelen att förberedelsetiden minskar för motståndaren som måste förflytta sig vilket ger anfallaren bättre skydd.

I 2003 års utgåva är vilseledning till viss del synonymt med skydd. Det handlar om att välja för motståndaren oväntade medel och metoder i syfte att han skall lägga kraft på fel saker. Skyddet ökar således genom att använda sig av asymmetriska metoder, så som specialförband som luftlandsätter mer eller mindre på anfallsmålet, när motståndaren förväntar sig ett konventionellt anfall genom bebyggelsen. Ytterligare en skillnad är hur sårbara de mekaniserade förbanden är för motståndarens pansarvärnsvapen, något som framhålls i större grad i 2003 års utgåva. För att öka skyddet för dessa förband skall närskydd i form av infanteriförband avdelas. Det handlar således om ett ömsesidigt understöd, då de mekaniserade förbandens huvuduppgift är att understödja infanteriet. Civilbefolkningen spelar en större roll 2003, då deras inställning påverkar det egna skyddet, huruvida de är fientliga eller inte. Även operationssäkerheten är starkt kopplat mot civilbefolkningens inställning, då en fientligt inställd sådan, kan ge underrättelser till motståndaren vilket påverkar det egna skyddet.

5. Slutsatser och förslag på vidare forskning

Ett flertal slutsatser presenteras nedan som grundar sig i empirin och analysen. Inledningsvis rör det slutsatser dragna som är kopplade mot den valda teorin och ger svar på fråga 3;

Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

Därefter dras slutsatser utifrån de båda doktrinerna i sin helhet samt slutsatser baserade på erfarenheter från den senaste doktrinen med stöd från FOI:s rapport.

Slutligen presenteras förslag på vidare forskning.

5.1 Slutsatser grundläggande förmågor

Hur relaterar dessa förmågor till varandra vid strid i bebyggelse?

Vid anfall ger verkan i kombination med rörlighet effekten skydd. Detta sker genom verkan som nedhåller och isolerar motståndaren, den konstanta rörligheten och sökandet efter oförsvard terräng som tvingar motståndaren till terräng där han inte gjort några försvarsförberedelser. Den här relationen mellan de grundläggande förmågorna ter sig konstant över tid, dock så skiftar vilka medel och metoder som används för att uppnå önskad effekt, i det här fallet skydd. Verkan har gått från kvantitativ till kvalitativ, främst avseende hur artilleri nyttjas. Rörlighet uppnås med andra medel 2003, där helikoptertransport av trupp är den tydligaste metoden. Att skydd är en effekt av verkan och rörlighet torde ha med terrängen att göra då det naturliga skyddet åtnjuts av försvararen. Då verkan och rörlighet uppnås och inbrytning i bebyggelse kan ske, ökar eget skydd ytterligare då man som anfallare kan dra mer fördelar av terrängen och uppnår således effekten skydd.

Vid försvar åtnjuter försvararen flera fördelar och dessa är i första hand kopplade mot terrängen. Den fördelen skall utnyttjas och förstärkas och avser främst eget skydd. Allt ifrån att välja sina stridsställningar med gott fortifikatoriskt skydd till omgrupperings- och framryckningsvägar i skyl. Terrängen ger även försvararen fördelar vad gäller rörlighet, då förutom att göra egna omgrupperings- och framryckningsvägar i skydd och skyl, är en mer motståndarorienterad förmåga och syftar till att försämra motståndarens rörlighet. Metoden som återkommer är kanalisering. Att nyttja sin verkan vid försvar är även den terrängorienterad, då den skall ske kraftsamlad i rum. Motståndarens verkan sker främst mot våra mjukare delar där försvararen inte kan genomföra lika omfattande terrängförändringar. Vid försvar blir alltså verkan en effekt av att kombinera rörlighet och skydd. Genom kanalisering försämras motståndarens rörlighet, skyddet förstärks och ger skydd och skyl vilket gör att motståndarens verkan nedgår. Verkan nås alltså genom att rörligheten och verkan för motståndaren nedgår och därför blir gripbar för vår verkan, som utgår från terräng med gott skydd.

Hur de grundläggande förmågorna som har använts i det här arbetet har utvecklats mellan dessa doktriner ger ett antal slutsatser. Utvecklingen avseende hur verkan nyttjas har gått från större bombningar till precisionsbekämpning. Det faktumet kan härledas till civilbefolkningens betydelse, både ur strategisk-, juridisk- och moralisk synvinkel. Att verka på djupet mot motståndarens lednings- och logistikförband är en verkansmetod som i högre utsträckning beskrevs 1979. En orsak till detta kan vara synen på motståndaren och hans organisation, där han i den senare utgåvan tycks utgöras av irreguljära förband och har således en annan lednings- och logistikorganisation, om någon.

Utvecklingen av rörlighet ger även det upphov till vissa slutsatser. Att förflytta trupp med helikopter för att komma så nära anfallsmålet som möjligt beskrivs som en metod för att uppnå rörlighet år 2003. Att genomföra sådana flygningar över bebyggelse torde bero på hur man ser på motståndaren,

nämligen att han saknar luftvärnsförmåga. Bristen på detta verkansmedel är något som är mer förekommande hos irreguljära- än hos reguljära förband.

Vidare så har motståndarbedömningen avseende rörlighet förändrats i grunden. I den tidigare utgåvan väljer motståndaren att endast strida i bebyggelse om den inte kan kringgå, något som inte nämns år 2003. Här förväntas istället motståndaren att vilja föra sin strid i bebyggelse. Hur har då motståndarens rörlighet förbättrats? En möjlig orsak är att kanaliseringens effekt har nedgått och motståndarens infiltrationsförsök når mer framgång, att detta lyckas kan bero på att motståndaren inte är identifierbar som just motståndare. Att lyckas infiltrera bebyggelsen på beskrivna sätt ställer stora krav på hur hans verkansmedel fördelas när infiltrationen har lyckats. Då anfall mot motståndarens lednings- och logistikförband inte beskrivs i lika hög utsträckning som 1979 kan förklaringen vara att hans verkansmedel och logistikorganisation är utspridd över ett stort område. Den språkliga förändringen avseende motståndaren tycks alltså återspeglas i de båda doktrinerna, där han 1979 benämns *"the enemy"* och 2003 för *"the threat"*. Fienden är väldefinierad och tillvägagångssätten tydliga 1979 i kontrast till hotet 2003, som är assymmetrisk och inte lika definierbar.

Rörligheten har alltså skiftat fokus, även om begrepp som kanalisering förekommer i båda utgåvorna. 1979 handlade rörlighet i stor utsträckning om att försämra motståndarens rörlighet, men år 2003 har man fokus på att öka sin egen. Vad det beror på kan ha militärtekniska skäl såväl som att synen på strid i bebyggelse har förändrats, där man förväntar sig att egna förband är den aktiva parten och tillika den som styr stridens förlopp. Ett konstaterande är således att utvecklingen av doktrinen är motståndarstyrd, där den tidigare utgåvan har en tydlig koppling mot en reguljär motståndare och den senare mot en irreguljär sådan. Huruvida motståndarbedömningen som gjorts är korrekt eller inte är svårt att bedöma. Det som kan konstateras är att än så länge – med en nioårig historia att hänvisa till – så är bedömningen i huvudsak korrekt.

5.2 Övergripande slutsatser

Trots de avgränsningar som redovisats, följer här några generella slutsatser avseende de båda doktrinerna i sin helhet. Doktrinen från 2003 är ett mycket större verk och avhandlar betydligt mer än sin föregångare. Språket i de båda doktrinerna har även det förändrats, där man i 1979 års utgåva pratar om *"anfall"* respektive *"försvar"* till skillnad från 2003 års utgåva där man benämner samma fenomen för *"operationer"*, offensiva såväl som defensiva. Författaren har använt ordet *"motståndaren"* för att beskriva fienden i de båda doktrinerna. I doktrinerna återfinns dock en språklig skillnad, där man i 1979 års utgåva pratar om *"the enemy"*¹⁰⁹ och i 2003 års utgåva pratar om *"the threat"*.¹¹⁰

2004 publicerade FOI sin *Rapport från konferens Urban Krigföring*. Ett flertal slutsatser presenterades på den konferensen och ett antal är relevanta för det här arbetet och presenteras nedan. Överstelöjtnant Julian McDonnell från brittiska arméflyget¹¹¹ belyste användningen av helikopterförband i urban miljö, vilket beskrivits i både empiri och analys, och säger att trots

¹⁰⁹ Författarens översättning; Fienden

¹¹⁰ Författarens översättning; Hotet

¹¹¹ Pg. a den brittiska nationaliteten görs här således ett avgränsningsundantag med hänsyn till att operationerna genomfördes tillsammans med amerikanska förband.

utmaningar och avsaknad av ett fastställt tillvägagångssätt¹¹² så löser helikopterförbanden uppgiften som står beskriven i doktrinen.¹¹³

Användningen av precisionsammunition kontra ytbekämpning, även det beskrivet i empiri och analys tas upp på nämnda konferens av Överstelöjtnant Lloyd Brown vid *Urban Ops*. Då de juridiska kraven har ökat på förbanden, som en följd av den massmediala uppmärksamheten skall precisionsammunition användas i bebyggelse i syfte att följa rådande insatsregler.¹¹⁴

Major Don Han, *Infantry Doctrine officer* kritiserar doktrinen i dess beskrivning av reserver, som skall vara rörlig och befinna sig bakom de stridande förbanden. Kritiken ligger i den stora personalåtgången vid strid i bebyggelse inte återspeglar de kvantiteter som finns, nämligen antalet soldater.¹¹⁵

5.3 Förslag på vidare forskning

För att ytterligare skapa en större förståelse för dessa doktriner och dess utveckling kan en motsvarande analys göras med samma teori men mot de grundläggande förmågor som inte tas upp i det här arbetet, nämligen *Ledning, Underrättelser/information & Uthållighet*. Doktrinen från 2003 kan med fördel analyseras med hjälp av en fallstudie under det senaste Irakkriget för att undersöka hur väl den implementerades. Ytterligare ett förslag är att göra samma jämförelse som i det här arbetet, men mellan en amerikansk- respektive en rysk doktrin.

¹¹² Författarens översättning av *"Tactics, Techniques and Procedures"*.

¹¹³ Totalförsvarets forskningsinstitut, *Rapport från Urban Krigföring 2004-01-21—22* (Linköping 2004), Sid. 20

¹¹⁴ *Ibid.*, Sid.23-24

¹¹⁵ *Ibid.*, Sid. 27

6. Käll- och litteraturförteckning

Källor

Departement of Army, *Military Operations on Urbanized Terrain*, 1979. Washington, DC.

Departement of the Army, *Urban Operations*, 2003. Washington, DC.

Litteratur

Andersen, Heine (red.), *Vetenskapsteori och metodlära*, 1994. Fredriksberg.

Antal, Col. John & Gericke, Maj. Bradley, *City Fights*, 2003. New York.

Black, Jeremy, *Introduction to Global Military History*, 2005. New York.

Chandler, David, *TET Offensive*, 1990. London.

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, 2009. Lund.

Depoy, Elisabeth & Gitlin, Laura N, *Forskning – en introduktion*, 1999. Lund.

Edentoft, Mj Patrik, *Eld och rörelse – en studie över motståndarens taktik i urban miljö* (opubl), 2009. Stockholm.

Ekgren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok*, 2006. Lund.

English, John A. & Gudmunsson, Bruce I, *On infantry*, 1994. Westport.

Engström, Christer (red.), *Nationalencyklopedin*, 1995. Höganäs. Band 18.

Engström, Christer (red.), *Nationalencyklopedin*, 1996. Höganäs. Band 19.

Fouk, Vincent L, *The Battle for Fallujah*, 2007. Jeffersson.

Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer*, 2005. Stockholm.

Hills, Alice, *Future War in Cities – rethinking a liberal dilemma*, 2004. London.

Hood, Robert, *Urban Warfare: Dominating the New Combat Environment*, 2001. London.

Johansson, Lars-Göran, *Introduktion till VETENSKAPSTEORIN*, 2003. Riga.

Middeldorf, Eike, *Taktik på östfronten*, 1956. Hamburg.

Rosenau, William G, *“Every Room Is a New Battle”: The lessons OF Modern Urban Warfare*, 1997. Philadelphia.

Swedberg, Marco, *Krigföring, från Austerlitz till Bagdad*, 2004. Stockholm.

Swedberg, Marco, *Om stridens grunder*, 1994. Stockholm.

Totalförsvarets forskningsinstitut, *Rapport från Urban Krigföring 2004-01-21 – 22*, 2004. Linköping.

Film

General Garrison, *Black Hawk Down (spelfilm)*, 2001.